

Lokaal meerjarenplan 2023-2026 ter vergroting van veiligheid vrouwen en meisjes in de publieke ruimte en het uitgaansleven

31 augustus 2023

Inleiding

Seksueel geweld, intimidatie en grensoverschrijdend gedrag komen overal in Nederland voor. Uit onderzoek blijkt dat slachtoffers vaker vrouw zijn (CBS, 2020; European Union Agency for Fundamental Rights, 2014; Van Berlo & Twisk, 2017). Ook voelen vrouwen en meisjes zich vaker onveilig in de openbare ruimte en bij het uitgaan dan mannen en jongens (Veiligheidsmonitor 2017; 2019). Het blijkt dat mannen en jongens ook vaker pleger zijn van dit gedrag in de openbare ruimte (Lünneman & Bruinsma, 2005). De afgelopen jaren groeit de aandacht voor dit probleem en zetten landelijke en lokale overheden zich in voor de aanpak ervan. Dit vormt de aanleiding om - op voorspraak van de raad - deel te nemen aan het programma Veilige Steden voor vrouwen en meisjes en het uitrollen van een preventiecampagne. Het programma Veilige Steden biedt gemeenten die de veiligheid van vrouwen en meisjes willen vergroten ondersteuning.

In november 2022 heeft de raad het amendement 'Aanpak discriminatie, geen going concern maar topprioriteit!' aangenomen. Op basis van dit amendement is besloten dat de Aanpak straatintimidatie als een afzonderlijk thema dient te worden opgenomen in het Integraal veiligheidsplan 'Samen veilig en weerbaar – 2022-2026'. In hetzelfde Amendement wordt het college opgeroepen om op het thema Aanpak straatintimidatie een duidelijke opgave en ambitie te formuleren en deze terug te koppelen aan de raad. In dit meerjarenplan wordt aangegeven op welke wijze daar vorm aan wordt gegeven in de periode 2023-2026.

Het benaderen van de Aanpak straatintimidatie als een prioritair thema sluit aan bij de ambitie van het rijk om de gezamenlijke aanpak met gemeenten voort te zetten om de publieke ruimte veiliger te maken voor vrouwen en meisjes. Eind december 2022 heeft de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen deze ambitie ook onderstreept bij de deelnemers aan het programma Veilige Steden in 2022. Gemeenten zijn uitgenodigd om hiervoor een meerjarige intentieverklaring te ondertekenen voor de periode 2023-2026.

In de intentieverklaring worden deelnemende gemeenten gevraagd ambities te vertalen naar lokaal beleid voor de periode 2023-2026. Verwacht wordt dat:

- dit beleid wordt opgesteld met direct betrokkenen
- er intersectionaliteit wordt toegepast
- samenwerking tussen betrokken partners wordt versterkt
- er aandacht is voor preventie en bestrijding van seksuele intimidatie
- er aandacht is voor borging binnen bestaande kaders (diversiteit, inclusie, emancipatie) en overig relevant gemeentelijk beleid bv. onderwijs, regenboogbeleid, sport, veiligheid, preventieve jeugd- en gezondheidszorg en arbeidsmarkt
- het thema een vaste plaats krijgt in het beleid
- kleine gemeenten in de regio worden geïnformeerd over het beleid en er advies en informatie wordt gegeven als er om gevraagd wordt
- resultaten en effecten van beleid worden gemonitord en geëvalueerd

Het college heeft op 14 februari jl. besloten de intentieverklaring te gaan ondertekenen op het moment waarop het ministerie daar de gelegenheid voor biedt. In deze notitie geven we aan hoe we de komende periode uitvoering geven aan de aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de publieke ruimte en horeca.

Wat verstaan we onder seksuele intimidatie?

Seksuele intimidatie betreft opmerkingen, gebaren en handelingen met een seksuele betekenis die het slachtoffer als ongewenst, bedreigend en/of vernederend ervaart. Het is één van de drie vormen van de overkoepelende term 'seksueel grensoverschrijdend gedrag' zoals Rutgers /expertisecentrum Seksualiteit die hanteert. De twee andere vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag zijn seksueel geweld en seksueel misbruik. Bij seksueel geweld gaat het om verkrachting en aanranding. Bij seksueel misbruik is er sprake van verschil in leeftijd of macht¹. Dit plan beperkt zich – conform doelstelling van de intentieverklaring – tot de aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de vorm van seksuele intimidatie in de publieke ruimte en horeca. Dit laat onverlet dat acties opgenomen in dit plan ook kunnen bijdragen aan de aanpak van de andere vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Wat is het doel van de aanpak en vanuit welke ambitie gaan we aan de slag?

We beogen met de aanpak de veiligheid van vrouwen en meisjes in de publieke ruimte en het uitgaansleven te vergroten². We doen dat vanuit de volgende ambities:

- We beogen dat seksuele intimidatie in de publieke ruimte en horeca tegen vrouwen en meisjes afneemt³.
- Vrouwen en meisjes voelen zich gesteund, veilig en weerbaar in de openbare ruimte en tijdens het uitgaan⁴.

Dit sluit aan bij meerdere ambities vanuit de doelenboom:

- Veiligheid 2: We zijn een lokaal bestuur dat binnen het veiligheidsdomein regie neemt, kaders stelt en partijen bij elkaar brengt.
- Veiligheid 3: We zorgen voor een sterke informatiepositie en voor de samenwerking die hierbij nodig is, zodat tijdig en gericht optreden mogelijk is alvorens een veiligheidsprobleem ontstaat of escaleert.
- Welzijn 2: We zorgen dat inwoners eigen regie kunnen voeren over hun leven, gezin en gezondheid en actief deel kunnen nemen aan de maatschappij. Men heeft respect voor elkaar en ondersteunt elkaar.
- Er zijn raakvlakken met ambitie Welzijn 6 : We zorgen dat kinderen en volwassenen zo veel mogelijk in een (veilige) thuissituatie kunnen leven. Het doel daarbij: 'We bieden slachtoffers van huiselijk geweld en kindermishandeling – hieronder ook te verstaan seksueel geweld – een veilige omgeving en er wordt ingezet op het voorkomen, vroeg signaleren, stoppen en duurzaam doorbreken van dit geweld'. De raakvlakken betreffen de relevantie van bewustwordingsactiviteiten bij preventie en aanpak van seksuele intimidatie in de publieke ruimte als ook bij preventie en aanpak van seksueel geweld in de thuissituatie.

Wat is in Nijmegen tot nu toe gerealiseerd

De afgelopen periode hebben er diverse acties plaatsgevonden in het kader van het versterken van de sociale veiligheid voor vrouwen/meisjes samenhangend met seksuele intimidatie.

- De preventiecampagne 'Praat samen over de grens' is uitgevoerd. Het maatschappelijk gesprek is gevoerd met Nijmeegse mannelijke ambassadeurs, er is beeldmateriaal en er zijn podcasts ontwikkeld en uitgezet op publieke locaties in de stad en op diverse sociale media.
- Er is verbinding gelegd tussen de Nijmeegse preventiecampagne 'Over de grens' met de Landelijke 'Ben je oké?'-campagne.
- Er is een gemeentelijke webpagina ingericht met informatie over seksueel grensoverschrijdend gedrag

¹ Definitie 2022 opgesteld door Rutgers, Expertisecentrum seksualiteit

² Deze doelstelling is afgeleid van de doelstelling opgenomen in de intentieverklaring

³ De ambitie is afgeleid van de ambitie opgenomen in de intentieverklaring

⁴ De ambitie is afgeleid van de ambitie opgenomen in de intentieverklaring

- Er zijn verbindingen gelegd met diverse organisaties die op enigerlei wijze betrokken zijn bij de aanpak van seksuele intimidatie/seksueel grensoverschrijdend gedrag.
- Er is aandacht voor het thema gegenereerd bij horeca en studentenverenigingen.
- Er zijn 'Ben je oké'-posters uitgezet bij diverse horeca zaken.
- Er zijn 'Ben je oké'-posters uitgezet in de Vierdaagse week.

Plan van aanpak 2023-2026: bewustwording bestendigen en vergroten

Algemeen

De aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag kan vanuit verschillende invalshoeken worden aangevlogen: vanuit preventie, curatie, repressie en de fysieke omgeving. Wij kiezen ervoor om in deze fase van de aanpak de prioriteit te leggen op preventie. We richten ons daarbij voornamelijk op bewustwording van gevolgen en de impact die seksueel grensoverschrijdend gedrag kan hebben op diegene die het overkomt. Bewustwording vormt een eerste stap om te kunnen komen tot een gewenste gedragsverandering van de plegers. Ook besteden we aandacht aan de informatievoorziening voor slachtoffers, betreffende wat zij kunnen doen als seksuele intimidatie hen overkomt, en voor omstanders, inzake hoe zij seksuele intimidatie kunnen herkennen en wat zij kunnen doen wanneer zij het zien plaatsvinden. Dit heeft geleid tot het vormgeven van 7 actiethema's.

Actiethema's

Aan de volgende actiethema's wordt uitvoering gegeven:

1. Het voeren van het maatschappelijk gesprek over seksueel grensoverschrijdend gedrag met inwoners

De afgelopen periode zijn er via de Nijmeegse preventiecampagne 'Praat samen over de grens' diverse acties uitgezet. De basis voor de uitvoering werd gevormd door een combinatie van de landelijk bekende 'Ben je oké?'-campagne en deze lokale verdiepende preventiecampagne met inzet van mannelijke ambassadeurs. De campagne heeft ertoe geleid dat in Nijmegen - met inzet van lokale ambassadeurs - een stimulans is gegeven aan het voeren van het maatschappelijk gesprek rondom het thema seksueel grensoverschrijdend gedrag. De verwachting is dat hierdoor het gedrag richting vrouwen en meisjes minder vaak grensoverschrijdend zal zijn⁵. Zowel bij de betrokken ambassadeurs als bij hun netwerk is een groter bewustzijn aangewakkerd over wat seksuele intimidatie behelst, wat het doet met slachtoffers die het meemaken en welke gevolgen seksuele intimidatie kan hebben voor slachtoffers. Hierbij is een groter reflectief vermogen ontstaan richting het eigen gedrag, maar ook het gedrag van anderen. Zodoende is het gesprek rondom seksuele intimidatie door inzet van lokale ambassadeurs ook aantoonbaar vaker gevoerd en verspreidt deze olievlek zich steeds verder over de stad.

Doel:

Bewustwording als eerste stap om te komen tot een gewenste gedragsverandering.

Actie 2023-2024:

Wij zijn voornemens de olievlek t.b.v. het voeren van het maatschappelijk gesprek verder te verbreden. We betrekken daarbij het advies van Ruimtekoers⁶ en kijken naar mogelijkheden om mannelijke ambassadeurs, de expertise van Emancipator⁷ en de tools van de 'Ben je oké?'-campagne te benutten. Speciale aandacht gaat uit naar de doelgroep jongeren.

Actie 2024-2026:

Nader te bepalen op basis van voortschrijdend inzicht

⁵ Het 'aanjagen van het maatschappelijk gesprek' en mannenemancipatie wordt door de regeringscommissaris seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld Marriëtte Hamer, als een belangrijke actie gezien om te komen tot 'Gedeelde maatschappelijke waarden en normen' (=Actielijn 1 van het Nationaal Actieprogramma Aanpak seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld)

⁶ Ruimtekoers: Organisatie betrokken bij voorbereiding en uitvoering van de preventiecampagne 2022 (met uitloop in 2023).

⁷ Emancipator: Organisatie werkend vanuit de missie van mannenemancipatie

Beoogd resultaat:

- Meer inwoners zijn zich beter bewust van de impact van seksueel grensoverschrijdend gedrag op vrouwen en meisjes en van de norm dat seksuele intimidatie ongehoord is. De verwachting is dat hierdoor het gedrag richting vrouwen en meisjes steeds minder vaak grensoverschrijdend zal zijn.

2. Stimuleren van positief gedrag in het uitgaansleven en bij evenementen met inzet van de landelijke ‘Ben je oké?’-campagne

De landelijk bekende ‘Ben je oké?’-campagne van Rutgers⁸ beoogt grenzen en gewenst gedrag in de publieke ruimte bespreekbaar te maken en omstanders handvatten te bieden voor wat zij kunnen doen als zij zien gebeuren dat iemand lastiggevallen wordt. De campagne is inmiddels erg bekend in Nederland o.a. ook bij de jeugd. Het is wat ons betreft effectief om gebruik te maken van deze bekendheid en deze campagne breder in te zetten in Nijmegen. Ook de ambassadeurs van de ‘Praat samen over de grens’-campagne onderstrepen het feit dat de ‘Ben je oké’-posters veel aandacht genereerden.

Doel:

Bewustwording als een eerste stap om te komen tot een gewenste gedragsverandering en handelingsperspectief bieden aan omstanders.

Actie 2023-2024:

- In overleg met betrokken organisaties - waaronder vertegenwoordiging vanuit het uitgaansleven en de Vierdaagse organisatie - benutten we tools van de ‘Ben je oké?’-campagnetijdens de Vierdaagsefeesten en het uitgaansleven.
- Nagaan welke evenementen in aanmerking komen om acties in te zetten vanuit de ‘Ben je oké?’-campagne.

Actie 2025-2026:

Nader bepalen op basis van voortschrijdend inzicht.

Beoogd resultaat:

Inwoners weten seksuele intimidatie beter te signaleren en weten beter wat zij kunnen doen als ze het zien gebeuren in de publieke ruimte en horeca.

3. Trainingen voor professionals

Naast inwoners is het van belang dat ook professionals bekend zijn met de problematiek rondom seksueel grensoverschrijdend gedrag en weten wat te doen als het zich voordoet. Aandacht voor bewustwording, signalering, bespreekbaar kunnen maken en weten wat je kunt doen als je het signaleert zijn daarbij van belang. Hierbij gaat het om het trainen van professionals werkzaam in de publieke ruimte en/of horeca: o.a. horecapersoneel, toezichthouders, handhavers publieke ruimte. Alsook trainingen voor andere relevante professionals zoals werkers in het openbaar vervoer, jongerenwerkers, werkers in sportclubs en/of onderwijs.

Doel training:

Bewustwording, weten hoe te signaleren en te handelen.

Actie 2023-2024:

Deze zomer is gestart met de organisatie van een training voor de horeca in samenhang met beleidsacties vanuit de Regenboogagenda. We oriënteren ons op afstemmingsmogelijkheden met andere maatschappelijke terreinen opererend in de publieke ruimte.

Actie 2025-2026:

Nader bepalen van prioriteiten op basis van voortschrijdend inzicht.

⁸ Rutgers is het landelijk expertisecentrum voor seksualiteit

Beoogd resultaat:

Professionals werkzaam in de publieke ruimte/horeca zijn zich bewust van de norm, weten seksuele intimidatie beter te signaleren en weten wat te doen als ze het zien of anderszins ermee te maken krijgen.

4. Voorbereiding op aanscherping van de wet seksuele misdrijven

Een groot aantal ongewenste, seksueel getinte gedragingen is niet strafbaar, maar wordt door velen wel als seksueel grensoverschrijdend ervaren. Op dit moment ligt een wetsvoorstel klaar voor aanscherping van de *wet seksuele misdrijven*, waarin seksuele intimidatie in de publieke ruimte strafbaar wordt gesteld.⁹ Invoering van deze wet heeft consequenties voor de wijze waarop politie en toezichthouders seksuele intimidatie kunnen aanpakken.

Doel:

Op tijd voorbereid zijn voor de invoering van de wetswijziging.

Actie 2023:

Nauwgezet volgen van de voorbereidingen die op dit moment landelijk plaatsvinden ter voorbereiding op de Wetswijziging. De wet is aangenomen door de tweede kamer, maar moet nog naar de eerste kamer.

Actie 2024-2026:

Nader te bepalen, afhankelijk van ontwikkelingen nieuwe wetgeving.

Beoogd resultaat:

- Op de hoogte zijn van de ontwikkelingen rondom de wetswijziging om te kunnen anticiperen op te nemen maatregelen.
- Tijdig afspraken kunnen maken met betrokken partijen over de gevolgen en handelingskaders wanneer de wet intreedt.

5. Ondersteunen activiteiten van diverse netwerkpartners direct of indirect betrokken bij het onderwerp seksueel grensoverschrijdend gedrag

Er zijn diverse lokale partners die direct of indirect een rol (kunnen) spelen bij de preventie en aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de publieke ruimte. Te denken valt aan o.a. CatcallsofNimma, de nachtburgemeester, GGD via functie bij preventie, GGD via de (regionaal) coördinerende rol op de netwerkaanpak seksueel geweld, centrum seksueel geweld. We ondersteunen initiatieven die bijdragen aan het voorkomen en/of het aanpakken van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de publieke ruimte en horeca wanneer ze aansluiten bij de uitgangspunten van de gemeentelijke aanpak. We creëren een mogelijkheid om dat deels ook financieel te waarderen.

Doel: Betrokkenheid en verbinding van netwerkpartners op het thema seksueel grensoverschrijdend gedrag waarderen en stimuleren.

Actie 2023-2024:

Reserveren budget voor acties relevant voor preventie en aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de publieke ruimte en horeca. Realisatie 2023 : o.a. Ondersteuning organisatie van de Heksennacht.

Actie 2025-2026:

Nader te bepalen op basis van voortschrijdend inzicht.

Beoogd resultaat:

⁹ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/seksuele-misdrijven/wetsvoorstel-seksuele-misdrijven>

Versterking verbinding en betrokkenheid inwoners en netwerkpartners op het thema seksuele grensoverschrijdend gedrag.

6. Up to date houden informatie over seksueel grensoverschrijdend gedrag op gemeentelijke website

Eind 2022 is een gemeentelijke website gelanceerd met informatie over seksueel grensoverschrijdend gedrag; wat je kunt doen als het je overkomt, als je omstander bent en wat je als man kunt doen tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag. We zijn voornemens deze website up-to-date te houden.

Doel:

Vanuit gemeentelijke invalshoek informatie verstrekken relevant voor (potentiële) betrokkenen bij seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Actie 2023-2026:

We zorgen ervoor dat de website up-to-date blijft.

Beoogd resultaat:

Nijmeegse inwoners kunnen zich informeren als inwoner, slachtoffer en/of omstander.

7. Onderzoeken mogelijkheden kwalitatief en kwantitatief in beeld brengen van ervaringen van Nijmeegse inwoners met seksuele intimidatie in de publieke ruimte /horeca

Er zijn op dit moment geen specifieke Nijmeegse cijfers over aard, omvang en specifieke locaties waar seksuele intimidatie zich voordoet in de publieke ruimte en horeca in onze stad Nijmegen. In Arnhem – waar wel onderzoek heeft plaatsgevonden - geeft 63% van de ondervraagde meisjes / vrouwen aan ervaring te hebben met seksuele straatintimidatie of seksueel grensoverschrijdend gedrag. In Amsterdam geeft 42% van de ondervraagde mensen aan te maken te hebben met seksuele straatintimidatie, waarbij het in 72% van de ondervraagden gaat om vrouwen tussen de 16 en 35 jaar in 50% van de ondervraagden door vrouwen tussen de 35 en 49 jaar¹⁰. Hoewel specifiek onderzoek in Nijmegen ontbreekt, mogen we verwachten dat de percentages vergelijkbaar zijn met andere steden in Nederland. Op basis daarvan kunnen we stellen dat seksuele intimidatie te veel voorkomt en een gedegen aanpak verdient.

Om de omschreven problematiek in Nijmegen in beeld te krijgen en een indruk te krijgen hoe (het gevoel van) veiligheid zich hier ontwikkelt, is het zinvol om in te zetten op toetsing en monitoring. Tevens biedt dit informatie die helpt te bepalen of de Nijmeegse aanpak van seksuele intimidatie effect sorteert en als input kan dienen voor onze vervolgaanpak.

Actie

We onderzoeken in samenwerking met ons eigen bureau Onderzoek en Statistiek hoe we relevante vragen over ervaringen van Nijmeegse inwoners met seksuele intimidatie in de publieke ruimte en horeca kwalitatief en kwantitatief in beeld kunnen brengen c.q. kunnen monitoren. Relevante vragen betreffen o.a. op welke manier, hoe vaak, waar¹¹ doet het zich voor in Nijmegen, weten slachtoffers waar ondersteuning te vinden is, weten omstanders wat te doen, zijn inwoners bekend met ondersteuningsaanbod e.a.. We benutten hierbij reeds ontwikkelde vraagstellingen van andere gemeenten die al langer actief zijn op het vraagstuk monitoring van seksuele intimidatie.

¹⁰ Het genoemde percentage voor Arnhem is afkomstig uit de Onderzoeksrapportage Veilige Steden (2020); De genoemde Percentages voor Amsterdam komen uit de Voortgangsrapportage Programma tegen Seksuele Intimidatie en Seksueel Geweld 2022.

¹¹ O.a. Trein/busstations, parken, tunnels worden in algemene zin vaak gezien als risicolocaties waar het zich voor doet. Daarnaast zijn er mogelijk andere hotspots die specifiek voor Nijmegen relevant zijn.

Diverse aandachtspunten bij de realisatie van de aanpak seksueel grensoverschrijdend gedrag in de publieke ruimte

- We zijn voornemens om – wanneer mogelijk - af te stemmen met activiteiten georganiseerd vanuit doelgroepen en/of organisaties die lokaal direct en/of indirect betrokken zijn bij preventie en/of aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de publieke ruimte. We denken daarbij o.a. aan: CatcallsofNimma, de nachtburgemeester, GGD via functie bij preventie en seksuele gezondheid, GGD via de coördinerende rol op de netwerkaanpak seksueel geweld, Centrum seksueel geweld, het onderwijs, politie, toezichthouders, vertegenwoordiging horeca en andere nader te bepalen netwerkpartners.
- We volgen ontwikkelingen rondom het landelijk ingezette Actieplan seksueel grensoverschrijdend gedrag en passen zo mogelijk onze acties hierop aan.
- Waar mogelijk zoeken we naar samenhang met beleidsacties vanuit het regenboogbeleid, diversiteit, inclusie, emancipatie, discriminatie, polarisatie.
- We zetten in op borging binnen bestaande beleidskaders.
- Omliggende kleinere gemeenten van de Veiligheidsregio worden geïnformeerd over het beleid.

Financiën

De activiteiten worden uitgevoerd met door het rijk beschikbaar gestelde middelen via het Programma Veilige steden voor vrouwen/meisjes: een jaarlijks bedrag van € 30.000. In deze paragraaf is een zeer globale raming opgenomen van benodigd budget voor de diverse actiepunten. Zeer globaal omdat overleg over wijze van uitvoeren van activiteiten niet is afgerond.

Raming per actiethema en jaar	2023	2024	2025	2026	Opmerkingen
1. Het voeren van het <u>maatschappelijk gesprek</u> met inwoners over seksueel grensoverschrijdend gedrag verbreden	€ 11.000	€ 10.000	Pm	pm	
2. Stimuleren van positief gedrag in het <u>uitgaansleven</u> en bij <u>evenementen</u> met inzet van de landelijke ‘Ben je oké?’-campagne	€ 5.000	€ 5.000	pm	pm	
3. <u>Trainingen</u> voor professionals	€ 4.000	pm	pm	pm	
4. Voorbereiding op aanscherping van de <u>wet seksuele misdrijven</u>	Zie 8	pm	pm	pm	
5. <u>Ondersteunen activiteiten van diverse netwerkpartners</u> direct of indirect betrokken bij het onderwerp seksueel grensoverschrijdend gedrag	€ 2.000 (o.a. Heksennacht)	€ 2.000	pm	pm	
6. <u>Up to date houden van informatie</u> over seksueel grensoverschrijdend gedrag op gemeentelijke website	Zie 8	pm	pm	pm	
7. <u>Onderzoeken mogelijkheden voor een nulmeting / monitoring</u>	Zie 8	pm	pm	pm	

8. Gemeentelijke personele en/of materiële inzet, communicatie e.a.	8.000	pm	pm	pm	
Totaal	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000	